

ELS MUSEUS DE GIRONA. UN PASSEIG PER LA SEVA HISTÒRIA

LADA SERVITJA TORMO I JOSEP BURCH I RIUS

Universitat de Girona

Resum

Actualment, a la ciutat de Girona hi ha sis museus i una col·lecció oberta al públic. Però el seu origen es remunta a mitjan segle XIX.

Aquest passeig de quasi dos segles és clau per entendre la realitat cultural de la ciutat. També ens permet conèixer de primera mà l'evolució del mapa de recursos culturals i d'oci que la ciutat ofereix tant al visitant com al ciutadà, tot posant de manifest la pròpia història de la ciutat.

Paraules clau

Girona, museus, història, educació no formal.

Abstract

Currently in Girona city there are 6 museums and one collection open to the public. But its origin goes back to the mid nineteenth century.

This walk of nearly two centuries is basic to understand the cultural reality of the city, to know the map of cultural resources for visitors and citizens, and to show the history of the city, too.

Keywords

Girona, museums, history, non-formal education.

La creació del primer museu gironí, a mitjan segle XIX, no és un fet aïllat i descontextualitzat, sinó que tingué lloc en un marc de sorgiment i creació d'iniciatives culturals molt diverses (Quer, 2002, 519). Una d'aquestes iniciatives va tenir lloc l'any 1836, quan es té constància que a la ciutat de Girona es podia començar a gaudir d'una programació de representacions teatrals, o el 1859, quan ja es podia assistir a les primeres tertúlies que molts cops prenién com a escenaris els cafès de la ciutat. A més, el casino, els balls i els primers certàmens deixaven entreveure l'inici del fort moviment cultural

que es produí a la ciutat de Girona a mitjan i a finals del segle XIX (Fulcarà, 1976, 3).

En aquest context, un dels esdeveniments culturals amb més transcendència es va produir l'any 1844, quan el govern central va crear a cada província l'anomenada Comisión de Monumentos Históricos y Artísticos, formada per cinc membres. L'objectiu de la Comisión era bàsicament recuperar i promoure la conservació del patrimoni històric i artístic que es va veure afectat durant i després de les desamortitzacions de 1835 i 1836 (Llorens, 2006, 23; Buscató, 2011, 86-90).

Segons el decret que regulava la Comisión, havia de desenvolupar la seva actuació al voltant de tres àmbits: constitució de biblioteques i arxius, protecció del patrimoni moble a través de la constitució d'un museu provincial, promoció d'excavacions arqueològiques i conservació d'edificis emblemàtics. Persones importants i destacades de la ciutat van ser els responsables de les tres seccions establertes: la de biblioteques i arxius, la d'escultura i pintura i, finalment, la d'arqueologia i arquitectura (Buscató, 2011, 252-256)

Com hem esmentat, cada província tenia una Comisión que podia operar de manera autònoma a la seva demarcació, però que estava inicialment supeditada a una Comisión Central, amb seu a Madrid (Llorens, 2006, 26), per bé que després aquesta Comisión Central va ser suprimida l'any 1857 i les Comisiones Provinciales varen passar a dependre de la Real Academia de San Fernando (Maier Allende, 2003, 41). La tasca de la Comisión de Girona, per qüestions derivades de la migradesa de la seva capacitat executiva, es va centrar especialment en alguns projectes: la conservació del monestir de Ripoll, la creació d'una biblioteca i d'un museu provincial i les excavacions arqueològiques d'Empúries (Buscató, 2011, 256-270)

Malgrat tot, aquesta Comisión i els seus responsables van impulsar la conservació del patrimoni i, com ja hem vist anteriorment, van establir un primer marc d'actuació que va servir de base per a les generacions venidores. No obstant això, la creació del Museu Provincial a la ciutat de Girona no va ser immediata, i van haver de passar uns anys per tal d'esdevenir una realitat. Segons Llorens (2006, 17-18), en l'etapa fundacional, com que no es disposava de seu oficial per al museu, les peces que la Comisión anava rebent de les excavacions d'Empúries, de les donacions i de les compres, es van dipositar de manera temporal a l'edifici conegut actualment com a Institut Vell, l'antic convent dels caputxins, ubicat al carrer de la Força i en aquell moment seu de l'Institut de Segon Ensenyament de Girona.

No va ser fins al 1855 que l'arquitecte provincial Martí Sureda proposà instal·lar l'esmentat museu al claustre del monestir de Sant Pere de Galligants, tot i que una inundació del riu Galligants el 19 de setembre de 1843, que va deixar al seu pas 120 morts, havia destruït bona part dels murs del claustre i de l'església de Sant Pere de Galligants (Llorens, 1995, sense paginar). Per aquest motiu, la Comisión va haver de destinar gran part del seu pressupost a la reforma i adequació de l'espai (Buscató, 2011, 347).

Malgrat tot, la necessitat de trobar un lloc on conservar els objectes que la Comisión havia anat aplegant amb el temps va propiciar que, per iniciativa de la Comisión i de tot un grup d'intel·lectuals gironins, l'any 1860, el Museu Provincial de Girona s'emplacés definitivament al claustre de Sant Pere de Galligants, tot i la convivència de la col·lecció amb les llargues reformes de l'edifici, que varen durar fins al 1877 (Llorens, 2006, 24).

Efectivament, després de deu anys d'espera, el 1870 es va inaugurar oficialment el Museo Provincial de Antigüedades i de Bellas Artes de Girona a Sant Pere de Galligants (Quer, 2002, 521). Concretament, el dia de Sant Narcís, el 29 d'octubre de 1870, el Museu Provincial va obrir les portes al públic de 9 a 12 h del matí. Enric Claudi Girbal fou el conservador en cap designat per la Comisión de Monumentos. Els primers mesos no s'exposaven gaires peces, només s'obria unes hores a la setmana, però l'afluència de visitants i, el més important, la voluntat de fer-hi donacions, varen ser claus perquè els responsables invertissin esforços i temps a fer créixer el museu (Quer, 2002, 521). Tal com diu Pla Cargol (1956, 5), moltes de les aportacions d'objectes d'arqueologia i de Belles Arts provenien de les donacions de les principals famílies de la ciutat i de les peces trobades a les excavacions d'Empúries impulsades per la mateixa Comisión (Llorens, 1995, sense paginar) (Nolla, 2007, 435). D'aquesta manera, després de la seva obertura al públic, Enric Claudi Girbal va poder redactar el primer catàleg general del museu (Buscató, 2011, 420). També en aquells anys, de les donacions dels particulars se'n varen fer exposicions d'art de manera temporal. Una part de les peces exposades d'obra d'artistes es venien al públic, i les altres passaven a formar part del fons del museu. Un bon exemple és l'exposició feta el 1879, en què a través d'un catàleg a mode de llista, el visitant podia anar visitant les peces i conèixer, a part de l'autor de l'obra, el preu de venda al públic (*Catálogo de la exposición artística de 1879 celebrado por la asociación para el fomento de las Bellas Artes de Gerona*, 1879). Molt sovint, les peces exposades ja no tornaven als seus propietaris i passaven a formar part del fons del museu. Persones rellevants de la ciutat de Girona i intel·lectuals de l'època

varen visitar el museu i en van deixar constància en el llibre de visites a partir del 17 d'octubre de 1882: Víctor Balaguer, Emil Hübner, Rudolf Beer, Josep Morgades (bisbe de Vic), el canonge Jaume Collell, Pere Bosch Gimpera, Hugo Obermaier... (Llorens, 1995, sense paginar).

Com que les donacions de peces per part de particulars anava en augment,¹ les excavacions arqueològiques anaven prosperant (el 9 de març de 1908 començaren les excavacions a Empúries per part de Puig i Cadafalch i Manuel Cazorro) i l'afluència de visitants al Museu Provincial anava *in crescendo*, el 25 d'abril de 1933 es va nomenar el primer director del Museu Provincial d'Antiguitats: Lluís Busquets i Mollera.

Paral·lelament, al primer terç del segle XX² la ciutat presencià el naixement d'un embrió de museu a l'edifici del Seminari que no arribà a fundar-se com a tal en aquell moment i que en el futur constituí una part de les col·leccions del Museu Diocesà de Girona. La col·lecció que s'hi aplegava quedava oberta al públic a finals dels anys vint, concretament es va obrir l'1 d'octubre del 1927, sota la denominació de Museo y Biblioteca del Seminario.³

D'altra banda, Joaquim de Carles i Ferrer, hereu d'una de les famílies benestants de Girona, va fer donació testamentària al bisbat de la seva casa a la plaça del Vi. Posteriorment, per tal que les peces religioses a conservar del seminari poguessin disposar d'un espai per classificar-les, ordenar-les i centralitzar-les juntament amb les peces de la sala del Tron, es va ubicar a la Casa Carles el museu del seminari.⁴ La informació documentada més antiga que es té d'aquest fet és que es comença la tasca de documentació de les peces a partir del 1935. Des del seu inici fins a l'esclat de la Guerra Civil les tasques se centraren, sobretot, en el trasllat de les peces del seminari de Girona a la Casa Carles, però no va ser fins després de la guerra que es va poder continuar amb les tasques de catalogació pròpies d'un museu (Font, 1952, 63).

Durant la Guerra Civil l'activitat cultural quedà severament bloquejada i l'esclat de la guerra posà en perill moltes de les peces exposades als museus

¹ En aquells mateixos anys, en un local del mateix museu, gràcies a la bona col·laboració que existia amb el Centro Artístico de Olot i l'Asociación para el Fomento de las Bellas Artes de Girona, s'organitzaven exposicions artístiques que anaven descobrint el patrimoni de la Província (Llorens, 1995, sense paginar).

² "La colección Pedro Valls". *Diario de Gerona*, 15-10-1927, pàg. 1 i 2.

³ "Noticias". *Diario de Gerona*, 05-10-1927, pàg. 1.

⁴ Informació facilitada per Narcís Soler.

catalans, i entre les quals, el de Sant Pere de Galligants. Per tal de protegir les peces del museu dels possibles bombardejos, es va decidir embalar-les i distribuir-les a diferents espais de la ciutat. Com a manera preventiva, el 1938 es van traslladar peces al Palau Episcopal⁵ i a la catedral de Girona (Pla Cargol, 1956, 6).

Poc després d'acabar la guerra, el 5 de maig de 1939, es reconstituí la Comisión de Monumentos (Llorens, 2006, 31). Malgrat aquesta reconstitució, la Comisión de Monumentos no va poder exercir cap gestió sobre el Museo Provincial de Antigüedades y Bellas Artes, ja que quinze dies abans de la presa de possessió de la ciutat de Girona per part de l'exèrcit franquista (18 de gener del 1939), aquest va a passar a dependre del Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos. No obstant això, les col·leccions d'art modern es mantingueren sota les competències de la Comisión de Monumentos i organitzades com a Museo de Bellas Artes des del mes de maig de 1939 (Llorens, 2011, 38). Aquell mateix any, el 4 d'agost de 1939, el museu d'arqueologia va reobrir les seves portes ocupant no només el claustre i el sobreclaustre, sinó també l'església de Sant Pere de Galligants (Domènech i Gil, 2012, 50)

La tasca principal en aquells anys, i en concret el 1942, va ser principalment difondre el patrimoni del museu. En aquest sentit, es van organitzar uns cicles de conferències que s'anirien repetint anualment i es van començar a muntar exposicions temporals a l'interior del mateix edifici (Llorens, 1995, sense paginar).

Per altra banda, l'any 1942 també va ser clau per a les col·leccions eclesiàstiques. El mes de febrer d'aquell any fou inaugurat el Museu Diocesà, que només s'obria a hores convingudes. Pocs després, l'any 1945, s'acabà la catalogació definitiva de les seves peces i, a partir de 1952, el Museu Diocesà de Girona s'obria al públic de manera regular a la Casa Carles (Soler, 1988, 13).

La disposició de les sales i de les vitrines estava pensada perquè facilités l'estudi i documentació dels investigadors i, sobretot, perquè els alumnes del seminari poguessin visitar-lo com a complement de les classes teòriques. Les sales estaven distribuïdes de la següent manera: sala romànica amb escultura i pintura, arts suntuàries, sala gòtica, sala d'escultura i pintura del segle XVI, sala del segle XVI i XVII, sala del pintor Matas, sala de pintura moderna i,

⁵ Segons Narcís Soler, el trasllat de les peces al Palau Episcopal es va fer amb la intenció de fer un gran museu, el "Museu del Poble".

finalment, la sala destinada a la col·lecció d'Empúries (Font, 1952, 64-84). L'èxit d'aquest museu es va veure reflectit en el volum de peces que exposava. El 1956, el Museu Diocesà ja comptava amb més de 3.000 objectes, la majoria dels quals provenien de les diverses parròquies de la diòcesi, de donacions, de la col·lecció Font i de compres efectuades pel bisbat (Pla Cargol, 1956, 49).

Una nova iniciativa privada impulsada als anys 1951 i 1952 va propiciar l'augment del nombre de museus a la ciutat. Aquella vegada el bisbe Cartañá i el capítol de la catedral de Girona van decidir agrupar les joies artístiques que es guardaven a la catedral i fer-ne un museu. Els responsables de l'organització i distribució de les peces al llarg de les tres sales capitulars van ser els canonges Font i Marquès. A la primera Sala hi col·locaren els retaules; a la segona sala, les custòdies, les joies, les creus, etc., i, finalment, a la tercera sala, l'imponent Tapís de la Creació i la resta de retaules que no cabien a la primera. La iniciativa, que començà l'any 1952, tan sols necessità un any per obrir les sales al públic (Pla Cargol, 1956, 60). El Museu-Tresor de la Catedral de Girona, comptava, i compta, amb un gran quantitat de peces provinents de donacions de bisbes, reis, abats, canonges..., d'adquisicions de relíquies i objectes de valor, però també restes de retaules, peces d'orfebreria, d'art sacre i objectes de culte acumulats pel capítol de la catedral de Girona al llarg de més de 1.000 anys.⁶

Relativament pocs anys després, el 1960, l'Ajuntament de la ciutat creava el Museu d'Història de la Ciutat. El seu emplaçament inicial va ser en una casa noble del carrer de la Força, la casa Burgués o Sambola. Allà es feien exposicions de caràcter temporal relacionades amb temes històrics locals. El 1963 fou l'any de la inauguració oficial del museu i se celebrà amb una exposició temporal dedicada a la guerra del Francès. La majoria del material exposat a les sales permanents provenia del Museu Diocesà i del Museu Provincial de Sant Pere de Galligants, que les cedien en dipòsit (Soler, 1984, 3).

Aquest museu no pretenia ser gaire ambiciós, ja que esperaven l'aprovació i construcció d'un projecte municipal global. Concretament, l'Ajuntament de Girona volia formar un gran museu per reunir-hi les diferents peces i temàtiques dels museus de la ciutat, que s'havia de construir de nova planta a la zona on avui dia hi ha la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona. El projecte va quedar sobre el paper, perquè no va rebre els 400 milions de pessetes que l'Estat s'havia compromès a aportar (Soler, 1984, 3).

⁶ www.catedraldegirona.org (Data de consulta 23-05-09)

Dos anys abans de la mort del general Franco, al lloc que fins aleshores havia estat el gimnàs Balmes, el 27 d'octubre de 1973 i coincidint amb les fires de Girona, la Caja de Ahorros Provincial de la Diputació de Gerona inaugurà la Fontana d'Or al carrer Ciutadans com a espai cultural i d'exposicions (Gil, 1973, 21). La voluntat inicial va ser reunir a la planta noble i superior una mostra escollida de peces del museu de Sant Pere de Galligants que s'hauria d'anar renovant periòdicament. Els baixos i els soterranis havien de servir per ubicar-hi exposicions d'art actual procedents de la província. D'aquesta manera volien que esdevingués el Museu de Girona. El que es féu en realitat, però, fou destinar els espais per fer exposicions temporals amb vincles locals i destinar les sales per fer concerts i conferències (Tarrés, 1973, 28). El mateix any de la inauguració es féu un concert de música amb el conjunt barceloní Ars Musicae, amb el mestre Civil (Civil, 1973, 36), i es dugué a terme la primera exposició temporal amb pessebres, textos i fotografies: *Nadal i Reis a la Fontana d'Or*. Tal com diu Olivier (1973, 45), aquell any també es dugué a terme la primera mostra provincial d'art amb artistes gironins.

Així doncs, pocs anys abans de l'arribada de la democràcia parlamentària a Espanya, Girona tenia tres museus: el Museu Arqueològic Provincial, el Museu Diocesà i el Museu d'Història de la Ciutat, i un centre per a exposicions que, tot i la voluntat, no va arribar mai a ser museu: la Fontana d'Or.

Segons Soler (1988, 14), el Museu Arqueològic Provincial i de Belles Arts reunia una gran quantitat de peces en un edifici que tenia greus limitacions espacials. L'any 1973, a causa de les obres de restauració de l'església i el sobreclaustrer de l'edifici de Sant Pere de Galligants, van aconsellar el trasllat de part de les col·leccions a la Fontana d'Or (espai on es volia fer el Museu de Girona⁷), però també es van dipositar peces als magatzems del Centre d'Investigacions Arqueològiques creat per la Diputació de Girona i ubicat a la Casa de la Cultura de Girona.

Per la seva banda, totes les peces del Museu Diocesà instal·lades a la Casa Carles van ser traslladades al Palau Episcopal. Aquesta proposta, però, va sorgir arran d'un projecte de Museu d'Art Religiosos de Girona que no va veure la llum i que havia d'agrupar totes les peces del Museu Diocesà i les del Tresor de la Catedral, aprofitant les reformades sales capitulars de la catedral.

⁷ Informació facilitada per Narcís Soler.

El mateix any 1974, el bisbe de Girona, Jaume Camprodon, proposà que el Palau Episcopal, situat al costat de la catedral, es dediqués a la ciutat de Girona i es destinés el seu ús a fins culturals. Per problemes econòmics, el projecte de Museu d'Art Religiós de Girona es va haver d'endarrerir i les peces del Museu Diocesà de la Casa Carles es van col·locar al Palau Episcopal, des d'on progressivament s'havien d'incorporar al Museu d'Art Religiós de Girona (Soler, 1988, 14).

Segons Llorens (2006, 39), el 13 de febrer de 1975 és la data de la darrera reunió que va dur a terme la Comisión Provincial de Monumentos de Girona, l'extinció de la qual, però, no va ser decretada en cap moment. Per aquest motiu, l'any 1976, quan se signà el conveni per tal de convertir el Palau Episcopal en un museu de belles arts, els que ho signaren foren el Bisbat i la Diputació de Girona, de la qual depenia des dels anys 50 i 60 el Museu Arqueològic Provincial i de Belles Arts.

Amb aquest nou conveni, el destí de les peces del Museu Diocesà canvià completament. Fallit el projecte de Museu d'Art Religiós de Girona per problemes econòmics, el nou museu d'art ubicat al Palau Episcopal havia de reunir peces provinents del fons del Museu Diocesà i del Museu Arqueològic Provincial. L'any 1979 es van traspasar les peces del fons artístic medieval i modern de Sant Pere de Galligants a la nova ubicació, el Museu d'Art. Així doncs, es repartí el fons del Museu Arqueològic Provincial i de Belles Arts en dos espais i dues temàtiques ben diferenciades: a l'edifici de Sant Pere de Galligants, que acollia les col·leccions d'arqueologia, i al Palau Episcopal, amb les col·leccions d'art (Soler, 1984, 2).

Les obres d'adaptació del Palau Episcopal en Museu d'Art van començar un any més tard, i el museu s'inaugurà el 7 d'abril de 1979. Així doncs, a principis de la dècada dels anys 80 del segle passat hi havia dos museus ben diferenciats a la ciutat. D'una banda, el museu de Sant Pere de Galligants, amb peces de la prehistòria i l'edat antiga; i, de l'altra, el Museu d'Art, amb les peces i obres medievals, modernes i contemporànies. Dues noves seus (gestionades ambdues per la Diputació) amb dos nous directores per al que havia estat un únic i antic Museu Provincial, que havia de contenir peces des de la prehistòria fins a l'època contemporània (Domènech i Gil, 2012, 63).

L'any 1984, el Museu d'Art inaugurava la tercera fase de reforma del museu, la qual ja disposava de 20 sales permanents i dues sales per a exposicions temporals (Soler, 1984, 10).

Paral·lelament al procés de construcció del Museu d'Art, es traspassà la gestió de la farmàcia de l'antic hospital de Santa Caterina del segle XVII,

propietat de la Diputació, a aquest museu. La col·lecció de la farmàcia compta amb 400 pots de ceràmica que tenen entre 200 i 300 anys d'antiguitat, 300 llibres, material de cirurgia dels segles passats i diferents jocs de balances (Reixach, 1982, 6).

L'any 1974 també va ser clau per a un altre museu, el d'Història de la Ciutat de Girona. L'Ajuntament rebia de l'Estat el convent dels caputxins o Institut Vell, situat al capdamunt del carrer de la Força. D'aquesta manera, reformant l'immoble, la ciutat ja disposava d'una nova seu per al Museu d'Història de la Ciutat. Aquest reformat i reubicat museu (de la casa Sambola del carrer de la Força a l'Institut Vell del mateix carrer) obrí les portes als ciutadans per les Fires de Sant Narcís de 1981, i mostrava la primera fase del nou museu (Soler, 1988, 14). Així doncs, 14 anys després de la seva fundació, el museu inaugurava tres sales relatives a la història de Girona del segle XIX i primer quart del XX. No va ser, però, fins al 2005 que s'estrenaren les últimes sales de l'exposició permanent, en aquest cas les relatives a mitjan i finals del segle XX: guerra civil, franquisme i transició democràtica (Bofill, 2000, 136).

L'any 1992, l'Ajuntament de Girona, la Diputació de Girona i la Generalitat de Catalunya es varen posar d'acord per constituir un organisme autònom encarregat de conservar i difondre el patrimoni jueu de la ciutat. Aquest organisme, batejat com a Patronat Call de Girona, havia de ser el responsable de la recuperació física i cultural de l'herència jueva a Girona, de la rehabilitació urbanística, de la dinamització i de la promoció del call de Girona.

La seu del Patronat fou ubicada al Centre Bonastruc ça Porta, al carrer de la Força. Aquest centre acollia i acull el Museu d'Història dels Jueus, l'Institut d'Estudis Nahmànides i les dependències administratives de la Red de Jude-rías de España, de la qual Girona és membre.

En aquest mateix any, el 20 de juliol de 1992, en l'aplicació del decret 160/1992 de la llei de museus 17/1990 del 2 de setembre, es traspassaren els museus i serveis museístics de la Diputació de Girona a l'administració de la Generalitat. Per aquest motiu, tant el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligants com la part de la Diputació del Museu d'Art, passaren a dependre de la Generalitat. D'aquesta manera, el Museu Arqueològic de Sant Pere de Galligants passà a ser la seu de Girona de l'actual Museu d'Arqueologia de Catalunya, i el Museu d'Art passà a ser gestionat per la Generalitat (Llorens, 2006, 36).

Finalment, l'any 1998, concretament, el 8 d'abril, s'inaugura a l'antic edifici de les aigües del carrer Perill de Girona, el Museu del Cinema. Des de mitjan anys seixanta, Tomàs Mallol, cineasta amateur, s'havia dedicat a

recopilar, al llarg de més de 30 anys, diferents aparells de cinema amateur i cinema infantil i, sobretot, ginys i aparells del precinema, el que podríem anomenar prehistòria del cinema.

El mes de gener de l'any 1994, l'Ajuntament de Girona va adquirir el seu fons per convertir-lo en la base del futur Museu del Cinema. Partint d'aquest material precinematogràfic, es creà aquest museu amb més de 30.000 objectes de cinema, llibres, documents amb imatges fixes, revistes, pel·lícules, etc., en què es repassa la història de la imatge i dels seus espectacles des de les primeres civilitzacions fins al segle XIX (Brugué, 2000, 126).

La Col·lecció Tomàs Mallol, considerada una de les col·leccions més importants d'Europa en precinema, s'emmarca en el període comprès entre mitjan segle XVII i 1970, i permet al museu explicar com es feien els espectacles amb imatges abans del cinema i quina va ser la conseqüent evolució tècnica fins a arribar a l'invent del cinematògraf, el 1895.⁸

Així doncs, l'any 1999, segons el registre de museus de Catalunya, a la ciutat de Girona hi havia cinc museus totalment constituïts: el Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, el Museu d'Art, el Museu d'Història de la Ciutat de Girona, el Tresor de la Catedral i la Farmàcia de Santa Caterina. Pel que fa a col·leccions, la ciutat de Girona comptava tan sols amb una, la col·lecció Tomàs Mallol-Museu del Cinema, que definitivament assolí la categoria de museu el 15 de novembre de 2002⁹ (Vilar, 2000, 112).

El tombant de segle va ser moment per al museu dels Jueus. Després de molts anys de rehabilitacions, la primera fase del museu va veure la llum el juliol de l'any 2000, amb sales que contenen, entre d'altres, la col·lecció de làpides funeràries amb inscripcions hebrees procedents del cementiri jueu de Girona a Montjuïc, que pertanyien al fons del Museu de Sant Pere de Galligants. La segona fase va tenir lloc l'octubre del 2003, amb la inauguració dels espais dedicats a la vida quotidiana dels jueus: els calls i els seus edificis més emblemàtics, les celebracions, la pràctica religiosa... La tercera fase fou inaugurada el 2007, amb l'obertura dels nous espais dedicats a la cultura jueva catalana i a les difícils relacions entre les comunitat jueva i cristiana. Avui dia, el museu compta amb onze sales, que conformen un recorregut que relata aspectes de la vida quotidiana, la cultura i la història de les comunitats jueves a Catalunya i a Girona en època medieval (El Call de Girona, 2004).

⁸ www.museudelcinema.org (Data de consulta 06-04-09).

⁹ Diari oficial de la Generalitat de Catalunya, 3.772.

L'any 2004 es va tancar la farmàcia de l'antic Hospital de Santa Caterina per restaurar-la i construir a l'espai continu les dependències de la Generalitat a Girona. Les peces del museu es van portar provisionalment al Servei d'Atenció als Museus (SAM) de Pedret durant el període d'obres, per poder-les ressituar un cop finalitzada la restauració de la farmàcia i la rehabilitació de la rebotiga del segle XIX,¹⁰ la qual cosa es va produir en el primer semestre de l'any 2010.

L'any 2012, segons el Registre de Museus de Catalunya, a la ciutat hi ha cinc museus i una col·lecció: el Museu d'Art de Girona i la Farmàcia de l'antic Hospital de Santa Caterina, el Museu d'Història de la Ciutat, el Museu del Cinema, el Tresor de la Catedral i el Museu d'Arqueologia de Catalunya; i finalment, el Museu d'Història dels Jueus com a col·lecció.

Dins el panorama dels museus de Girona, el segle XXI també esdevé important per a la creació d'una iniciativa conjunta entre els museus de la ciutat. L'any 2002, a partir d'una proposta de col·laboració dels museus de la ciutat, neix el col·lectiu GironaMuseus, una marca per difondre conjuntament el patrimoni museístic de la ciutat. L'objectiu principal del col·lectiu és incrementar el nombre d'usuaris i visitants dels museus de Girona i, al mateix temps, dotar la ciutat d'un nou servei per facilitar l'adquisició dels tiquets d'entrada conjunta al Museu d'Art, al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona, al Museu d'Història de la Ciutat, al Museu del Cinema-Col·lecció Tomàs Mallol i al Museu d'Història dels Jueus.

La primera iniciativa duta a terme pel col·lectiu GironaMuseus es mantingué activa entre els anys 2002 i 2004. Es convertí en un tiquet conjunt que donava accés als museus de la ciutat, i que representava una reducció aproximada del 50% del preu real de la suma de totes les entrades als museus amb una data de caducitat de 6 mesos d'ús real.

Com a campanya de promoció, GironaMuseus celebrava una visita especialitzada a cada centre amb el comentari aprofundit d'una peça de la col·lecció de cadascun dels museus i es creava un tríptic divulgatiu per promocionar l'activitat.

Immediatament després, per facilitar la integració entre les activitats destinades al públic local i el públic visitant, el col·lectiu GironaMuseus dissenya una nova metodologia de treball que avui dia encara és vigent. Es replanteja l'entrada única als museus, s'edita un nou carnet de descompte

¹⁰ www.museumart.com (Data 05-05-09)

amb prestacions millorades i se'n fa una difusió més àmplia utilitzant nous canals: les oficines de turisme i els hotels de la ciutat.

Paral·lelament, i per reforçar els continguts culturals i la difusió del patrimoni, GironaMuseus planteja una sèrie d'activitats a l'entorn de les diverses propostes locals, nacionals i internacionals. En són exemples la celebració de la jornada internacional de museus (ICOM), la participació en el projecte europeu La Nit dels Museus, la participació en les Jornades de Patrimoni a Catalunya i la participació en la setmana de Temps de Flors.

Aquestes propostes, que es materialitzen en els mateixos espais dels museus, permeten la celebració d'activitats conjuntes en espais diferents i acosten les col·leccions a tot tipus de públic cap a altres disciplines, com el cinema i el teatre.

Tres anys després de la seva creació, el col·lectiu decideix encarregar l'any 2006 un estudi de públic usuari del carnet d'entrada única a l'Institut del Patrimoni Cultural de la Universitat de Girona. L'objectiu d'aquest encàrrec fou veure i avaluar resultats de cara a formular noves propostes, conèixer els hàbits museístics a la ciutat i poder plantejar millores en l'oferta museística i en la difusió i divulgació del patrimoni.

Actualment, GironaMuseus treballa en moltes línies d'actuació arran de l'estudi fet el 2006, però, sobretot, treballa per aconseguir una organització més estable que faciliti les relacions institucionals entre els museus participants i donar, així, més cobertura a les iniciatives que es realitzin.

Les dades que recullen les últimes estadístiques de l'ús del carnet del GironaMuseus ens permeten fer-nos una idea de l'ús d'aquest carnet a la ciutat de Girona. L'any 2009, es van entregar 17.767 carnets des dels museus de la ciutat i el total de visitants que el van utilitzar per tornar a visitar un altre dels quatre museus restants en van ser 3.865.¹¹

L'any d'aquest estudi també és clau en la definició del mapa dels museus de la ciutat. L'any 2006 es crea la Fundació Rafael Masó, una fundació pública sense ànim de lucre creada a partir de la cessió de la Casa Masó (carrer Ballesteries, 29) a l'Ajuntament de Girona per part dels seus últims propietaris, Narcís-Jordi Aragó Masó i Mercè Huerta Busquets, nebots de l'arquitecte.¹²

¹¹ Tota la Informació sobre el Girona Museus i les seves activitats ha estat proporcionada per Jordi Pons, director del Museu del Cinema-Col·lecció Tomàs Mallol, i membre del col·lectiu GironaMuseus.

¹² www.rafaelmaso.org (31/1/2013)

La Casa Masó és la casa natal de Rafael Masó (1880-1935), una de les obres més importants de la seva arquitectura.¹³ Després de cinc anys d'obres i reformes, el 29 d'abril del 2012, la Casa Masó obre les portes al públic i permet als ciutadans de Girona conèixer de primera mà l'interior d'una casa noucentista (any 1911, moment en què l'arquitecte hi va fer la primera restauració). Aquesta casa permet conèixer la Girona de principi del segle XX i observar detalls relacionats amb l'art noucentista, observar l'interior d'una de les cases de l'Onyar i passejar enmig d'una gran quantitat d'objectes de l'època.¹⁴

Així doncs, l'any 2014, segons el Registre de Museus de Catalunya, a la ciutat de Girona hi ha sis museus i una col·lecció: el Museu d'Art de Girona i la farmàcia de l'antic Hospital de Santa Caterina, el Museu d'Història de la Ciutat, el Museu del Cinema, el Tresor de la Catedral, el Museu d'Arqueologia de Catalunya, i el Museu dels Jueus; i, finalment, la Casa Masó com a col·lecció.

Avui dia, la casa Masó també forma part del GironaMuseus.

BIBLIOGRAFIA

- BOFILL, J. (2000): "Museus que fan història". *Patrimoni i museus. Girona en el canvi de mil·lenni*. 13. Girona: BbdGi, 2000. pàg. 136–137.
- BRUGUÉ, D. (2000): "Centre de pel·lícula". *Patrimoni i museus. Girona en el canvi de mil·lenni*. 13. Girona: BbdGi, 2000, pàg. 126–127.
- BUSCATÓ, LL. (2011): *De l'antiquarisme a l'arqueologia. La protecció del patrimoni històric i arqueològic a la província de Girona (1835–1876)*. Girona: Universitat de Girona, 2012. Tesi doctoral.
- Catálogo de la Exposición artística de 1879 celebrado por la asociación para el fomento de las Bellas Artes de Gerona*, 1879:
- Catálogo de la Exposición artística de 1879 celebrado por la asociación para el fomento de las Bellas Artes de Gerona*. Girona: Imprenta Vicens Dorca, 1879.
- CIVIL, F. (1973): "La Fontana d'Or, caixeta ideal de ressonància". *Revista de Gerona*, año XIX, 65, Cuarto Trimestre 1973. Girona, 1973, pàg. 36–40.
- DOMÈNECH, G. I GIL, (2012): R. M. "Sant Pere de Galligants". *Quaderns de la Revista de Girona*. Girona: Diputació de Girona. 2012.
- El Call de Girona, 2004: *El Call de Girona*. Girona: Ajuntament de Girona, 2004. Sense paginar.

¹³ www.rafaelmaso.org (31/1/2013)

¹⁴ "Ja has visitat la casa Masó?" El Punt Avui. 29-04-2012, pàg. 52.

- FONT, L. (1952): *Gerona. La Catedral y el Museo Diocesano*. Girona: Editorial Carlomagno, 1952.
- FULCARÀ, M. D. (1976): "Girona i el Modernisme. Contribució a la història dels ambients político-culturals del començament de segle". *Instituto de Estudios Gerundenses*. Girona, 1976 (Colección Monografías del Instituto de Estudios Gerundenses).
- GIL, M. (1973): "Brillantez del acto inaugural de la Fontana de Oro". *Revista de Gerona año XIX*. 65. Cuarto Trimestre 1973. Girona, 1973. pàg. 21–27.
- LLORENS, J. M. (1995): "El primer museu de Girona: Sant Pere de Galligants (1846–1996)". Projecte d'exposició no realitzada. Girona, 1995.
- LLORENS, J. M. (2006): "Història de la Comissió de Monuments de Girona". *La Comissió de Monuments Històrics i Artístics de la Província de Girona (1844–1981)*. Catàleg del Fons Documental. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2006. pàg. 9–58.
- LLORENS, J. M. (2011): *Sant Pere de Galligants. Un monestir al llarg del temps*. Girona: Museu d'Arqueologia de Catalunya–Girona de Catalunya, 2011.
- MAIER ALLENDE, J. (2003): "La comisión de antigüedades de la Real Academia de la Historia". Almagro–Gorbea, M. i Maier Allende, J. (eds.) *250 años de Arqueología y patrimonio*. Madrid: Ed. Real Academia de la Historia, 2003, pàg. 27–51.
- NOLLA, J. M. (2007): "Empúries i les relacions amb l'arqueologia i les institucions gironines" *Revista de Girona*, 244, 2007, pàg. 434–441.
- OLIVIER, M. (1973): "I Mostra Provincial d'art". *Revista de Gerona año XIX*. 65. Girona. Cuarto Trimestre 1973, 1973, pàg. 37–47.
- PLA CARGOL, J. (1956): *Los museos de Gerona*. Girona: Ed. Dalmau Carles, 1956.
- QUER, J. i CARBONELL, M. (2002): "1714–1874. Del món modern al món contemporani". Alberch X. i Burch J. (coord.) *Història del Gironès. Història de les Comarques Gironines*. III. Girona: Ed. Diputació de Girona, 2002, pàg. 429–528.
- REIXACH, F. (1982): *Farmàcia antiga de l'Hospital de Santa Caterina*. Girona: Centre de Conservació i Catalogació de Monuments de la Generalitat de Catalunya i la DIPUTACIÓ DE GIRONA, 1982.
- SOLER, N. (1984): "El Museu d'Art de Girona". *Revista de Girona any XXX*. 106. Girona. Primer Trimestre, 1984, pàg. 1–10.
- SOLER, N. (1988): "El Museu d'Art de Girona". *Catalunya Romànica*, 23, 1988, pàg. 13–15.
- TARRÉS, J. (1973): "El destí de la Fontana d'Or". *Revista de Girona*. 65. Girona, 1973, pàg. 27–28.
- VILAR, A. (2000): "Museus o col·leccions?". *Patrimoni i museus. Girona en el canvi de mil·lenni*. Girona: BBdGi. 13, 2000, pàg. 112–113.

[Recepció de l'article: 23-1-2014]

[Acceptació de l'article: 6-5-2014]